

тична держава за типом СРСР – 9,7%, держава з плановою економікою, рівномірним розподілом доходів–10,5 %).

Такі позиції свідчать про відсутність повної оформленості у суспільній свідомості ліберально-ринкових цінностей, що унеможливує побудову в Україні ринкової моделі регулювання економіки. Натомість переважаючі патерналістські тенденції говорять про необхідність переважання у ній державних регуляторів.

Список використаних джерел

1. Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг. За ред. д. ек. н. В. Ворони, д. соц. н. М. Шульги. К.: Інститут соціології НАН України, 2008. – 656 с.
2. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. Праць. У 2-х т. – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків 2006.

Annotation. *In article bases of formation of national model of regulation of economy are investigated, it is underlined necessity of diagnostics of stereotypes dominating in a society and values for the purpose of reception of the information on real-life informal institutes which should be used further for construction of the mechanism of public coordination.*

Key words: *norms, values, mental characteristics, liberal model of economy, economy state regulation.*

13

УДК 330.341.1

О.І. Ряба, к.е.н., доцент;
А.Б. Логвинюк, студент, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗА РАХУНОК ІННОВАЦІЙ

У статті розглянуто основні проблеми інноваційного розвитку в Україні й шляхи їх розв'язання в умовах посилення конкуренції на світовому ринку.

Ключові слова: *інновація, інноваційна продукція, постіндустріальне суспільство, технологічний уклад, конкурентоспроможність.*

Наприкінці ХХ століття було визнано, що рівень розвитку та динамізм інноваційної сфери визначає межі між багатими та бідними країнами, створює основу економічного росту.

63

Розуміння цього спонукало уряд України офіційно проголосити курс на інноваційний розвиток. Метою Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 рр. є створення «сучасного, інтегрованого у світове виробництво промислового комплексу», а також його інноваційний розвиток. [1]. Однак пошук своєї ніші та утримання позицій на світовому ринку стають дедалі важчими. В умовах поглиблення міжнародного поділу праці та спеціалізації посилюється конкуренція між країнами. Нажаль реалії такі, що український експорт продовжує формуватись в основному за рахунок сировинних галузей. Знижується кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межами України. В рейтингу конкурентоспроможності країн світу ми займаємо все нижчі місця.

Замість очікуваного інноваційного розвитку, про який говорять уже понад 10 років, спостерігається втрата економічних позицій, що аж ніяк не можна звести лише до наслідків економічної кризи. Таким чином, сьогодні **актуальним**, нажал, є питання щодо визначення причин, які гальмують інноваційні процеси в Україні.

Метою статті є пошук шляхів розв'язання основних проблем інноваційного розвитку національної економіки, які не дозволяють Україні зайняти достойне місце на світовому ринку.

Проблеми інтеграції України у світовий інноваційний простір досліджують вітчизняні вчені Л.Антонюк, Б.Гриньов, В.Гусев, В.Куриляк, Г.Литвинов, А.Поручник, Є.Савельєв, В.Соловійов та інші.

Досліджуючи дану проблему, потрібно перш за все чітко визначитись з поняттям «інновації». На нашу думку, найбільш вдалим є підхід запропонований Б. Санто: інновація – це такий суспільний, технічний чи економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів призводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій у випадку, якщо вони можуть принести на ринку додатковий дохід. В свою чергу інноваційна продукція – це продукція, що зазнала значних змін (її технічні характеристики і сфера використання значно відрізняються від технічних характеристик і сфери використання продукції, що виготовлялася раніше), або заново впроваджена (принципово нова) продукція протягом останніх трьох років [3, с. 38].

Таким чином в сучасних умовах під поняттям інноваційний розвиток потрібно розуміти необхідність переходу від індустріального до постіндустріального суспільства. Згідно теорії, існує шість технологічних укладів, в кожному з яких рушійними силами економічного росту являються нові технології. В Україні переважають третій та четвертий технологічні уклади. Майже 75% інвестицій вкладається в 3-й технологічний уклад ((1880-1940 рр.) – це застосування електроенергії в промисловому виробництві, важке машинобудування та електротехнічна промисловість на основі сталюого прокату, виробництво сталі старим конверним способом. Четвертий технологічний уклад (1930-1990 рр.) являє собою розвиток енергетики (нафтопродукти, атомна промисловість, масове виробництво автомобілів, літаків та ін. Ці тех-

нологічні уклади забезпечують майже 94% (58 і 36%) випуску продукції, а на п'ятий і шостий технологічні уклади, на які переходять розвинуті країни, припадає відповідно 5 і 1% [4, с. 4].

Згідно зі статистикою 40% світового ринку високих технологій сьогодні контролює США, а Росія і Україна – менше 1%. В той же час порівняння кадрового потенціалу засвідчує, що у США працює 25% усіх учених та інженерів-розробників світу, а у Росії та Україні – близько 15% [5, с. 32].

Україна, за даними статистики, посідає четверте місце у світі в ракетно-космічній сфері, надає 9% загальносвітових послуг у цій сфері; шосте місце – серед виробників авіаційної техніки; четверте-п'яте – серед виробників авіаційних двигунів і газотурбінних установок, дев'яте-десяте – надчистих матеріалів для напівпровідників; шосте – серед експортерів озброєнь. Практично всі види монокристалів можуть вироблятися в Україні. Наявність визнаних у світі наукових шкіл та позиціонування нашої держави на найрезонансніших напрямках світового науково-технологічного розвитку створює передумови для активізації інтеграції у світовий ринок інновацій. Таким чином Україна має всі можливості для модернізації та структурної перебудови економіки, зорієнтованої на п'ятий та шостий технологічні уклади [2, с. 31-32].

Нажаль в Україні існує протиріччя в сфері інноваційного розвитку, яке полягає в тому, що, з одного боку, ми маємо досить високий інноваційний потенціал, а з іншого – такі структури економіки і механізми господарювання, які цей потенціал просто не сприймають.

Так починаючи з 1991 року типова щорічна цифра бюджетних видатків на науку складала 0,3–0,5% ВВП, а сумарно – з усіх джерел – (0,8–1,2)%, при нормі не менше 1,7% ВВП. Це призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, занепаду багатьох наукових шкіл, стрімкої деградації матеріально-технічної бази наукових та науково-технічних досліджень. Менш як 1% зареєстрованих в Україні об'єктів інтелектуальної власності реалізуються на практиці (у Фінляндії – 30%) [6, с. 34].

Проблему розвитку інноваційної сфери не можна зводити лише до стану та продуктивності науки. Справжнім гальмом на шляху розвитку національної інноваційної економіки є проблема підприємництва, низький рівень підприємницької активності вітчизняних суб'єктів господарювання, особливо в складних, наукоємних видах бізнесу.

Саме підприємці є основними суб'єктами інноваційної діяльності. Вони виконавці, які беруть на себе усі труднощі й ризики практичної реалізації інновацій. Без активного масового підприємця ні наука, ні державні органи, правові, фінансові, торговельні інститути самостійно інноваційну економіку не сформують.

Сьогодні серед підприємців поширення набула стратегія копіювання.. Однак вихід на світовий ринок з даною продукцією можливий лише за умови цінової конкуренції, яка останнім часом втрачає свою ефективність. Світовий досвід компаній, що успішно розвиваються, свідчить, що в сучасних умовах виживає той, хто постійно займається інноваціями.

Проблема полягає в тому, що інновації потребують значних коштів. Окремі підприємства в основному здійснюють фінансування прикладних програм, які націлені на створення поліпшуючих інновацій.

Створення ж базисних інновацій, принципово нового продукту – дуже трудомісткий процес, який вимагає значних фінансових ресурсів і затрат часу (відповідно до світового досвіду, від 3 до 7 років). Тому він і не становить інтересу для приватних інвесторів, які орієнтовані на миттєву віддачу.

Для вирішення даних питань потрібен діалог науки, бізнесу і влади, потрібна консолідація зусиль.

Вирішення проблеми фінансового забезпечення інноваційної діяльності покладається на державу, яка повинна діяти у двох напрямках: надавати пряму бюджетну підтримку та створити ефективну систему стимулювання приватних інвестицій у науково-технічну сферу. Пряма державна підтримка має концентруватися на базисних інноваціях, на найбільш конкурентоспроможних технологіях світового рівня, які мають високий ринковий потенціал, а також на тих, які необхідні для забезпечення безпеки держави. Вона передбачає бюджетне фінансування державних цільових програм з пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки та здійснення державного замовлення на науково-технічну продукцію. Стимулювання передбачає надання певних пільг, серед яких: відстрочка податкових зобов'язань в частині витрат з прибутку на інноваційні цілі; зменшення податку на приріст інноваційних витрат; «податкові канікули» на декілька років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів тощо.

На шляху побудови інноваційної економіки ключовим питанням є узгодження національного законодавства в інноваційній сфері, насамперед з корпоративним, інвестиційним, податковим, соціальним законодавством, відсутність супроводження прогресивних норм законів відповідними підзаконними актами, які б забезпечили їх практичне введення в дію.

Список використаних джерел

1. Государственная программа развития промышленности на 2003-2011 гг.
2. Архієреєв С. І., Тарасенко Т. В. Розвиток трансферу технологій, як необхідна передумова інтеграції України у світову економіку: Монографія.- Харків: НІСД, 2009.
3. Ротар А.В. Інноваційні процеси в промисловості: їх економічний зміст і суть // Статистика України. – 2007. – №1. – С. 37-40.
4. Ускорить развитие Украины. //Тижневик 2009. – 40 (479) 2-8 жовтня. – 8 с.
5. Голощапова О. Ринок інноваційних технологій в Україні: вивчення світового досвіду з метою його застосування у вітчизняних умовах.//Економіст.-2007.-№2. -с.32-35.
6. Бубенко. П., Гусев В. Чому гальмуються інноваційні процеси в Україні? //Економіка України. – 2009. - № 6. – С. 30-39.

Annotation. The basic problems of innovative development in Ukraine and the ways of their solving in the world market competition strengthening conditions.

Key words: innovation, innovation product, the postindustrial society, the technological mode, competitiveness.

14

УДК 631.1:65.03

А.В. Фурса, к.е.н., провідний науковий співробітник ІЦБ НААН України

СУТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ЦІНИ

Розкривається сутність економічної природи ціни та еволюція її теоретичних основ.

Ключові слова: ціна, теорія трудової вартості, теорія витрат виробництва, теорія граничної корисності, теорія попиту та пропозиції.

Ціна є вагомим важелем управління економікою та товарним виробництвом зокрема. Саме ціна характеризує кількісні відношення в процесі купівлі-продажу, зводить різні ціннісні характеристики будь-якого блага до спільного знаменника, тобто виступає засобом обміну, регулятором суспільного виробництва, мірилом, яке дозволяє товаровиробникам приймати участь у розподілі продукту.

Суть ціни як форми вартості полягає в еквівалентному відшкодуванні кристалізованої у товарі суспільно необхідної праці, величина якої визначається ринком, попитом та пропозицією [1, с. 312].

Ціна – економічна категорія, що склалася в процесі виникнення та розвитку товарного обміну. Ще в стародавні часи вчені, мислителі, зокрема Аристотель (384-322 рр. до н. е.) замислювались над природою та глибиною суттю ціни. Що представляє собою ціна, в чому суть товарного обміну і в яких пропорціях він повинен здійснюватися, а головне – що лежить в основі співставлення товарів в обміні і виступає спільною субстанцією формування ціни? Суть цих та багатьох інших питань намагався розкрити Аристотель. Він вважав, що товарний обмін – це відносини не лише між двома товарами, а й між їх власниками. І саме потреба в тому, чого немає у кожного з них, дозволяє прирівняти обмінювані товари. Ідеї Аристотеля спричинили значний вплив на розвиток теорії ціни [2, с. 47].

В 1690 році в своїй праці «Очерк о торговле» представник економічної думки в Англії Ніколас Барбон (1640-1698) пропонує відрізняти два види цін, які в сучасній науці називають так: ціна попиту та ціна пропозиції, а також приходять до висновку, що найкращим суддею цінності товарів є ринок: речі коштують саме стільки за скільки їх можна продати [2, с. 105].